

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО ГАРАНТІЙ ТРУДОВИХ ПРАВ ПРАЦІВНИКА

*Доповідач: Вовк Д.Ю., студентка групи Ю – 75, СумДУ
Науковий керівник: Горева Є.Ю., викладач кафедри права*

Конституцією України передбачено основні формування якісно нового національного трудового законодавства, закладено основні соціально – економічні права людини, але, водночас не закріплено всієї цілісної системи гарантій прав і свобод людини, у тому числі соціально – економічних прав працівників, що впливає на рівень розвиненості українського суспільства та держави [1, с. 66-67].

У науці трудового права класифікація трудових гарантій проводилася неодноразово. В.М. Скобелкін поділяє гарантії на три основні групи: гарантії, що забезпечують вступ до трудових правовідносин; гарантії, що забезпечують безперешкодне здійснення трудових прав громадян у трудових і пов'язаних з ними інших правовідносин; гарантії, що забезпечують відновлення порушених трудових прав працівників [2, с. 48 - 49].

Є.Б. Хохлов запропонував більш стислу класифікацію гарантій трудових прав працівників. За цільовим призначенням він пропонує поділити їх на дві групи: 1) гарантії реалізації, 2) гарантії охорони трудових прав [3, с. 344].

Гарантії охорони трудових прав працівника в науковій літературі прийнято поділяти на матеріально – правові і процесуально – правові (захисно – процесуальні) [3, с. 344].

Матеріально – правові гарантії охорони трудових прав служать превентивним заходом проти порушення трудових прав працівника. Забезпечення ж повної реалізації наданих працівником прав В.М. Скобелкін справедливо пов'язував не тільки із закріпленням у законодавстві правових засобів, що перешкоджають порушенню трудових прав, але й зі створенням ефективної системи відновлення цих прав [2, с. 167 - 168].

Як зазначає Л.В. Котова, одним із різновидів захисно – процесуальних гарантій є право працівника на позасудовий захист своїх прав. Позасудовий захист включає можливість звернення до органів прокуратури, виконавчої влади, а також право на вирішення розбіжностей в юрисдикційному органі на підприємстві – КТС [1, с. 67].

Загальна декларація прав людини встановлює право кожної людини на ефективне відновлення в правах компетентними національними судами у випадках порушення її основних прав, наданих їй конституцією або законом. Це право виступає однією з найважливіших захисно – процесуальних гарантій трудових прав працівників. Будь – яке порушене право працівника може бути відновлене в судовому порядку. Судова форма захисту є на сьогодні найбільш ефективною формою захисту трудових прав.

Стаття 55 Конституції України передбачає, що кожен має право будь – якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань.

С. Алексєєв під поняттям « захист » розуміє державно – примусову діяльність спрямовану на здійснення « відновлювальних » завдань – на відновлення порушеного права, забезпечення виконання юридичного обов'язку [4, с. 202].

На нашу думку, захист включає в себе не лише діяльність державних органів і діяльність громадських та інших органів по відновленню порушеного права. Тому поняття захист порушеного права необхідно розуміти дещо ширше, особливо в галузі трудового права. Для самозахисту як способу захисту цивільних прав характерним є те, що особа захищає свої цивільні права та інтереси своїми власними діями.

О.М. Руєва зазначає, що самозахист у процесуальному аспекті передбачає право на захист трудових прав, а саме можливість особи звернутися за захистом порушених прав до уповноваженого органу, або можливість самостійно вчиняти дії по захисту її порушеного права [5, с. 239].

І. Лагутіна вважає основними юридичними ознаками самозахисту трудових прав:

- 1) самозахист здійснюється коли порушення суб'єктивних трудових прав вже скоєне чи продовжується;
- 2) самозахист здійснюється самою уповноваженою особою без звернення до юрисдикційних та адміністративних органів або представників;
- 3) участь у здійсненні самозахисту трудових прав беруть виключно сторони трудового договору;
- 4) самозахист здійснюється у формі правомірних дій (бездіяльності) із захисту свого права;
- 5) інша сторона трудового договору повідомляється про дійсне чи можливе порушення трудових прав, яке нею було скоєне;
- 6) можливість захищати свої трудові права та свободи не заборонені законом способами самозахисту;
- 7) метою застосування способів самозахисту є забезпечення недоторканості права, припинення, порушення та ліквідація його наслідків;

8) можливість подальшого оскарження дій особи, яка самостійно захищає своє трудове право [6, с. 16].

Що ж стосується правового забезпечення самозахисту працівниками своїх трудових прав і законних інтересів, то в чинному трудовому законодавстві України ця форма захисту належним чином не врегульована. Чинне трудове законодавство України містить лише декілька норм, які надають працівникові право здійснювати самозахист, а саме: відмова працівника від незаконного переведення на іншу роботу, відмова продовжувати роботу, якщо склалася ситуація, що є небезпечною для його життя та ін..

У ст. ст. 379 – 380 Трудового кодексу Російської Федерації зазначено, що з метою самозахисту своїх трудових прав (у тому числі і права на працю) працівник може відмовитися від виконання роботи, яка не передбачена трудовим договором, також відмовитися від виконання роботи, яка безпосередньо загрожує його життю і здоров'ю, за винятком випадків, передбачених федеральними законами. На весь час відмови від роботи за працівником зберігаються всі права, передбачені ТК і іншими нормативно – правовими актами РФ.

На підставі вищевикладеного, і враховуючи той факт, що самозахист трудових прав не передбачені трудовим законодавством України, то постає питання щодо правової регламентації самозахисту у трудовому кодексі України, а саме:

1. Визначити термін «самозахист»,
2. передбачити такі способи самозахисту:
  - а) відмова працівника від незаконного переведення на іншу роботу, не обумовлену трудовим договором;
  - б) відмова від виконання розпоряджень, наказів роботодавця, які не відповідають чинному законодавству України;
  - в) відмова від виконання роботи у зв'язку з невивплатою заробітної плати більш ніж один місяць;
  - г) відмова від уходу у відпустку у разі невивплати працівнику відпускних та інших виплат;
  - д) інші незаборонені законом способи.

Необхідно закріпити також механізм реалізації права працівників на самозахист своїх трудових прав та інтересів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Котова Л.В. Система гарантій трудових прав працівника на сучасному етапі. В. зб. Трудове право та проблеми соціального захисту населення в контексті правової держави: Матеріали науково – практичної конференції; м. Харків, 24 – 25 вересня 2010р. / Л.В. Котова – Х.: Українська асоціація фахівців трудового права, Харківський економіко – правовий університет. – 2010. – с. 66-71.
2. Скобелкин В.Н. Юридические гарантии трудовых прав рабочих и служащих./ В.Н. Скобелкин. – М. -1969. – 183 с./
3. Хохлов Е.Б. Курс российского трудового права: в 3-х т. Т. 1: общая часть. / Н.Б. Хохлов, СПб: Изд-во С. – Петербургского ун – та. – 1996. – 573.
4. Алексеев С.С. Общая теория права: учебн./ С.С. Алексеев. – М.: ТК Велби, Изд – во Проспект. – 2008. -576с.
5. Руэва О.М. Самозахист як одна з форм реального захисту трудових прав працівників. В. зб. Трудове право та проблеми соціального захисту населення в контексті правової держави: Матеріали науково – практичної конференції; м. Харків, 24 – 25 вересня 2010р. (О.М. Руева, - Х.: Українська асоціація фахівців трудового права, Харківський економіко – правовий університет. – 2010. – с. 238 – 241.
6. Лагутіна І.В. Форми захисту трудових прав працівників. Монографія. Одеська юридична академія. / І.В. Лагутіна. – Одеса, - Фенікс. – 2007. – 160с.